

KÉZFOGÁSOK

ADRIAI-TENGERNEK MŰSZÁJA

Négy esztendeje, hogy Csuka Zoltán, a délszláv irodalmak prózai és verses műveinek fáradhatatlan fordítója, *Csillagpor* címen közreadta a délszláv líra négy évszázadának nagy antológiáját, amely annak idején mind Magyarországon, mind Jugoszláviában nagy visszhangot keltett és a kritikusok teljes elismerését váltotta ki. A József Attila-díjas költő és műfordító azóta is buzgón dolgozik. Új, nagy, áttekintő lírai antológiáját az Adriai-tengerről a több mint négyszáz év alatt írt lírának szenteli *Adriai tengernek műszája* címen. Ez a cím voltaképpen utalás a nagy magyar költő, Zrínyi Miklós *Adriai tengernek Syrenaia* c. művére, amely először 1651-ben jelent meg Bécsben, egyben azonban a horvát—magyar szellemi együttműködés jelképe is, mert Miklós édesestvére, Petar Zrinski, azaz Zrínyi Péter a magyar művet horvátra fordította és kilenc évvel később kiadta Velencében. A két mű első kiadásának címlapja is hasonló díszítő elemeket tartalmaz, a kor barokk ízlése szerint, a gályán hajózó Mars hadistennel, tengeri szirénekekkel, s mindkettőn ott áll a magyar költő oly általánosan ismert jelszava: „Sors bona, nihil aliud.” Péter valójában nem is volt költő, inkább — mai meghatározással — műfordító, előszavában pedig a művet a horvát vitézeknek ajánlja, a tengerről szóló részt meg nem is annyira fordítja, mint inkább átkölti.

Csuka Zoltán, a délszláv líra szenvedélyes, a megszállottak hitével dolgozó műfordítója ezért kölcsönzi Zrínyi Miklós művének címét az Adriai-tengerről szóló legszebb énekek antológiájának összefoglaló címéül. Az Adriai-tengerről több mint négy évszázad alatt elsősorban a horvát költők írtak verseket, de a fordító a legszebb szerb, szlovén és más délszláv népek verseit is egybegyűjti a XVI. századtól kezdve mindmáig. Függelékben pedig az Adriai-tengerről néhány szép magyar verset is szándékozik felmutatni.

A LEÁNYKA ÁTKA

*Hej, kedvesem, megátkozlak téged:
Mindenszentek napját meg ne érjed!
A kék tenger legyen nyoszolyád,
Hullámai fehér ágyi ruhád!*

A SPLITI LÁNY ÉS MAMULITY OMÉR

*Bort iddogál jó Mamulity Omér,
át is látszik ugráló gigáján,
s homlokán át az erős pálinka,
s fehér karja átüt vékony ingén.
Nézi-nézi a spliti leányzó,
addig nézi, míg csak meg nem szólal:
„Végy el engem feleségül, Omér,
fele Splitet kapod hozományul,
s egész Kotort, a tenger síkjáig.”
Fölfeleli Mamulity a lánynak:
„Bizony mondom, nem veszlek el téged;
megesküdtem haldokló anyámnak,
megesküdtem az élő istenre:
nősülhetek, ahonnan csak tetszik,
de spliti lány nem lesz feleségem!
A spliti lány csalfa mind egy szálig,
egész éjjel az ablakban állnak,
s férfinéppel hajnalig cicáznak,
nappal pedig álmukat alusszák.*

A KIS BÁRKA KIFUTOTT

*A kis bárka kifutott,
a leányka felzokog.
Előre, csak előre,
míg tart a szél ereje!*

*„Messze mégy a tengeren,
többé nem látsz sohasem!”
Előre, csak előre,
míg tart a szél ereje!*

*Fut a vizen a kis bárka,
visszahoz majd valahára.
Előre, csak előre,
míg tart a szél ereje!*

*Újra látom kedvesem,
csókolom majd, ölelgetem.
Előre, csak előre,
míg tart a szél ereje!*

HOLLÓK JELENTIK PETAR DANIČIĆ HALÁLÁT

Átalrepült két fekete holló
Kora reggel a tenger kék síkján.
Látta őket hős Daničić anyja,
s szegény asszony megkérdezte tőlük:
„Hej, madarak, éjfelete hollók,
honnan szálltok ide kora reggel?
Felülről tán, büszke Boszniából,
avagy letről, Levante földjéről?”
Így feleltek a fekete hollók:
„Bizony mi nagy messzeségből jöttünk,
odalentről, Levante földjéről!”
Így szólt akkor szegény öregasszony:
„Madaraim, két fekete hollók,
válaszoltok igaz lelketekre,
amit most egy édesanya kérdez?
Láttátok-e a zengi hajókat,
s rajtuk fiam, jó Daničić Perót?”
A hollók meg így feleltek néki:
„Hej, jó asszony, Pero édesanyja,
ha lelkünkre megmondanánk néked,
nem tudnád azt szívesen hallgatni,
s nem is látnál hulló könnyeidtől!”
S így szóltak még akkor szegénykéhez:
„Hej, anyóka, Pero édesanyja!
Látván láttuk a zengi hajókat,
fiadat is, jó Daničić Perót,
s árboc ormán a fejét Perónak!”
Mikor Pero anyja ezt hallotta,
csak feljajdult zokogó sírásban:
„Édes fiam, kincsem, aranyalmám,
hol termettél, le hol szakajtottak!
Termettél te édesanyád szívén,
Levantében le is szakajtottak.”

A LÁNY ÉS A HÁROM GÁLYA

Három gályát épített a lányka,
név szerint is Jela Dalmatinka;
kilenc évig építette őket.
Amikor az építéssel megvolt,
mind a hármat ajándékba adta;
egyét a dózsénak, Velencébe,
másikat meg a német császárnak,

harmadikat a török szultánnak.
Mind a hárman szépen megköszönték,
s viszont ők is ajándékot adtak:
három csodás nyakéket a dózse,
mind a három füzért szinaranyból,
a sváb császár három aranyalmát,
a szultán meg ifjú legényt küldött,
büszke, délceg legényt ajándékba.
Mikor Jela kincseit megkapta,
testi-lelki társnőihez így szólt:
„Nem nagy az én köszönetem, dózse,
bizony nem nagy a három nyakékért!
Mit nekem a szinarany ékesség,
mikor vagyok magam ékessége,
a természet igaz ajándéka?
Mit vár tőlem németek császára
köszönetként a három almáért,
mit nekem három arany alma,
mikor magam vagyok szinaranyból?
De köszönet a török szultánnak,
mert jól tudja, mi kell a leánynak,
s küldött nekem legényt a javából,
hadd aludjék jobb karonom éjjel,
s én mellette, jó vitézi keblén,
s vele éljek minden áldott nappal,
édes kéjek buja gyönyörében.”

A FURFANGOS MAGDALENA

A zengi vár hullámos öblében
süllyedőben a lányok bárkája.
El is kapja szélét minden lányka,
csak éppen nem a bölcs Magdalena.
„Aki engem, szegény lánykát elkap,
hű kedvese leszek mindhalálig!”
Hallja szavát egy juhászlegényke,
el is kapja karját könyökéig,
el is kapja fehér lábát térdig,
s elfut vele a kéklő tengerről.
„Adjad, lányka, amit megígértél!”
„Nem látod a matrózokat ottan?
Vigyél engem a sötét hegyekbe,
ott csókolhatsz, míg kedvedből futja!”
Elérkeztek a sötét hegyekbe:
„Nem látod ott azt a hegyi pásztort?
Inkább vigyél le a sík mezőre,
ott csókolhatsz, míg kedvedből futja!”

Le is értek a sík, zöld mezőre:
„Nem látod ott a szántóvetőket,
inkább vigyél édes, jó anyámhoz,
haza vigyél fehér kamarába,
ott csókolhatsz, míg kedvedből futja!”
Mikor a lány udvarába értek,
bément a lány fehér szobájába,
a legény meg hoppon maradt szépen:
„Átok szálljon minden jó vitézre,
akí hisz a csalfa lány szavának!”

A TENGERÉSZ SZERELME

Hej, te sólyom, szürke sólymom,
szárnyaidat ne csattogtasd,
fel ne ébreszd a kedvesem,
fáradt szegény és kimerült!
Ha álmából felébredne,
megkérném én, messzi útra
engem is vigyen magával.
Nappal vigyen matrózának,
éjszaka meg hitvesének.
Ha eltörik evezője,
itt van jobbom, segítségül;
ha lehullik vitorlája,
itt van fehér ölem néki;
ha kötele elszakadna,
íme, szőke hajfonatom;
ha árboca cserbenhagyja,
itt van karcsú, jó derekam.
Hej, te sólyom, szürke sólyom,
fel ne ébreszd a kedvesem!

A VAD SÓLYOMMADÁR

Ma nyolcadik napja,
holnap kilencedik,
hogy sólyommadaram
elszállt, hűtlenkedik.

Szelíd jó sólyomocskám,
tőlem el ne pártolj,
mert eljön az idő,
amikor megbánod.

Megbánod majd egyszer,
de biz én nem bánom,
s röptöd a tengeren
víg örömmel látom.

Mert ha te sólyom vagy,
nemes, igaz sólyom,
az ősi vér benned,
fel kell hogy lobogjon.

CSUKA ZOLTÁN fordításai

